

so nekoliko večje od babičnih; in to ravno je največja zanimivost pri muhah. Z njimi namreč pleza kaj lahko po najstermejih in najgladkejih rečeh. Gobasti, premakljivi in preklani podplat se o tem razcépi, se vleže kot ploša na kakoršnjokoli reč, odpodí tadaj zrak in se prilépi terdno, ker unanji zrak nji nasproti pritiska. Ako se hoče muha dalje pomakniti, stisne sopet podplate in jih raztegne, kadar hoče sopet se vstaviti, in tako dalje.

Marsikdo bo morda prašal, kako da se muhe tako zlo zarejajo. Navadno ima v letu vsak rod 4 do 6 zarodov, in iz tega lahko slednji posname, zakaj imamo v jeseni toliko teh merčesov. S številkami se dá najložeje dokazati, koliko muh more zaroditi v letu en sam mušjak z eno samo babico; se vé, da jih vreme in druge nezgode tudi sila veliko pokončajo.

Vsaka muha zleže 50 do 120 jajčic; ostanimo pa le pri srednjem številu, to je, pri 80 jajčicah, in mislimo si med temi 40 prihodnjih mušjakov in 40 muh, in da imajo v letu 5 zarodov. Iz teh mesca malega travna (aprila) izleženih jajčic izleze mesca velikega travna (maja) 80 muh. Te zarodé o kresu 40krat 80, to je, 3,200, te sopet mesca malega serpana (julija) 1,600krat 80, to je, 5 milijonov 120,000, in te poslednjič mesca kimovca (septembra) 2 milijona, 560,000krat 80, to je, 204 milijone, osem sto tavžent muh. Ako soštejemo vse te številke, zarodí en mušjak in ena muha v letu res majhno število: 210 milijonov in 51 tavžent zarodnikov!

Kadar je pa lepa jesen, obrodé muhe tudi še šesti pot, in kadar je taka, se moreta ponašati oče mušjak in mati muha, da imata 8000 milijonov otrok in vnukov!

Če pa rajtamo za vsako zalego 100 jajčic in 6 rojev, bi lahko en mušjak s svojo drago muho — če bi še živa bila — s svojimi otroki, vniki, predvniki itd. celemu človeškemu rodu černo vojsko napovedal, ako bi hotel tako plesati, kakor bi on žvizgal. Imel bi namreč čez 30 tavžent milijonov vojakov!

Al hvala Bogu, da gospodari natura drugače, kakor rajtamo mi na papirji! Ona berzda to silovito plodovitnost marsikako; zdaj s hudim vremenom, zdaj s sovražniki iz kraljestev družih živali itd., kateri zalezujejo in zaterajo ali že zalege ali pa komaj izvaljene mušice. Rěči se more, da gré komaj deseti sin ali deseta hči po svetu.

Kakor je namreč število muh sila veliko, tako sila veliko je tudi število njih sovražnikov. Kdo bo štel druge merčese in tiče, kateri se živijo z mušjimi jajčici in že godnimi muhami; saj je stvarnik v svoji modrosti skerbil, da jim je dal že kot jajčicom posebnega sovražnika, kakor krokodilu ihnevmona. Je namreč posebna žizalica, ktera se izcimi med jajčici in jih ugonoblja. Kadar so pa muhe, kakor pravimo, zrele, je menda ni žive stvari, ktera bi se ne branila z rokami in nogami zoper te sitnice.

Naj bi mogoče bilo, da bi prišle muhe kot obtoženke pred kakega sodnika, — pač izurjenega in vročega zagovornika bi mogle iskati, da bi jih vseh obtožb mogel otrebiti, s kterimi jih obkladajo ljudje dostikrat nevedé — po krivici. Gospodinja toži, da ji je muha zaplodila červičke v sir, kmet jo kolne, da mu živino pika, kadar kaj vozi ali poljske dela opravlja; ne pomisli ali ne vé pa ne una, da v siru zaploduje drugega reda muha červiče, ne ta, da pikajo brenceljni njegovo živino, ko muha še le pot iz njene kože serka in jo torej še le hladí. Edino, kar se more muham očitati, je, da so nam nadležne, ker jih je preveč!

(Po Grässner-ju.)

Zgodovinska drobtinica.

Še enkrat o Emoni.

Mesto, ki je nekdaž tū bilo, kjer je zdaj Ljubljana, se je imenovalo Emona, Hemona ali Aemona, Plini piše tudi Amona in Zosim *Ημωνα*.

Mogoče je, da je to ime od latinskega *amare*, kakor je dandanašnje Ljubljana od enako pomenljivega ljubiti.

Vendar naj o tem imenu še en podmen ali hipotezo povem. Emona so, kakor starodavna pravlica pripoveduje, postrojili Argonauti, ki so bili Greki, in bi rekel kupci. Ko so bili po Donavi, Savi in po zadnji ladjonosnici (nauporti) Ljubljanici semkaj prišli, so napravili mestice, ktero so po svojim *Ημωνα* od *ήμων*, to je, naš imenovali. Po slovenski bi se toraj *Ημωνα* toliko reklo kot Naševče. Tū so Greki menda mislili pri svojih popotvanjih zahajališe imeti, ker so jim bili drugi kraji tuji in zavoljo samot neprijetni. Kupčijske Greke si nekako tako mislimo kot Kočevarje, ki gredó iz Krajskega po kupčijah v daljne kraje, in imajo sém ter tje po nemških mestih svoje „Niederlagen“, to je, založnišča, ali kakor imajo popotni rokodelci v tujih mestih ostajališča (Herberge). Ko ime Naševče imenujem, naj še opomnim, da ste na Gorenškem dve vasi pod Cirkljami blizo Komenda, kterih ena se imenuje Lahovče, druga pa Naševče. Ne moremo si drugače misliti, kot da je v Lahovčah od začetka več ali manj Lahov bilo, in da so v sosesnji vasi bili naši krajnski ljudje in se ji je toraj v Naševčah reklo.

Požencan.

Slovenski umetniki.

Luka Čeferin, podobar in malar.

Rojen v Leskovci pod Blegašem leta 1805 in sin kmetiških staršev se je navzel Luka Čeferin že kot otrok duha za umetnost. Hiša njegovih staršev je stala blizo leskovške cerkve. Pobožna mati je jemala še majhnega fanta v cerkev in njegovo največje veselje je bilo, v cerkvi izrezane podobe in malane „pilde“ gledati. Če je mogel le kak košček krede kje dobiti, je začel berž na černo leseno steno hiše take podobe malati, kakoršnih je v cerkvi vidil. Ko je nekoliko odrastel, si je kupil nožiček, da je podobe svetnikov izrezljeval, kar mu je bilo zlo pri sercu. Izrezljal je kmali s svojim nožkom več podob Kristusa na križu in podob Matere Božje, in sicer precej dobro.

Enkrat je štrihal v Leskovcu nek mož zvonikovo streho. Do tega časa je slišal naš Luka pogostoma od farb, pa vidil jih je še le zdaj prvi pot pri imenovanem možu; penzeljci so mu bili pa še celó neznana reč. Prosil je tedaj moža, naj mu vsake farbe nekoliko prodá, penzeljce si je pa sam naredil iz šetin, kakor je vidil moževe narejene. Kaj bi bil odlašal Luka, se malarije lotiti, ko je imel vso pripravo za njo? Začel je tedaj in njegova prva malarska poskušnja je bila na bčelarskih panjevih.

Za igrače družih otrok mu ni bilo kar nič več mar, tako zlo je bil zgolj v malarijo in podobarstvo zamišljen. Na paši je izrezljeval lesene podobice, doma je pa le malal.

Ko je bil 10 let star, mu je nemila smert mater vzela. Tedanji gosp. fajmošter leskovški, Janez Dežman, so siroto radi imeli, ker se je v šoli pridno učil, in ko so vidili, da je vès unet za umetnost, so mu nasvetovali, h kakemu malarskemu mojstru v uk iti, kadar bo nekoliko odrastel. Živel je tisti čas v Sorici nad Železniki sloveč mojster, Jenez Grohar po imenu; bil je podobar in malar. Po šestletnem uku se je pokazal Čeferin prvi pot očitno s svojim delom, namreč s Božjim grobom, kterege je izdelal za leskovško cerkev. Tako se je prikupil s tem delom, da je imel v njegovi okolici kmali za vsako cerkev kaj dela. Potem se je preselil v Idrijo, pa spoznal je kmali, da mu še veliko manjka do mojsterske popolnosti. Zvezal je tedaj leta 1839 svojo culjo in gnán od ljubezni do umetnosti gré na Dunaj v c. k. akademijo; tū pokaže svoje dela in berž ga vzamejo v šolo. Pod slavnimi učeniki, kakor sta bila Janez Ender in Kupelwieser, se je obnašal od Svečnice do vseh Svetih 1839 tako pridno, da je prejel prav lepo šolsko spričevalo iz malarije kakor tudi iz podobarstva.

Preden je Dunaj zapustil, je izrezal anatomske podobe, s katero si je pridobil pohvalno pričevalo kot „ein geschickter Techniker in der Holzarbeit.“ Za enako delo je prejel leta 1844 v ljubljanski obertnijski razstavi pohvalno pismo.

Leta 1840 se je vernil sopet v Idrijo, in od tega časa je izdelal 43 križevih potov, 23 altarjev, čez 70 podob v altarje. Tudi v freško-malarij se je poskusil in zmalal je 5 altarjev tako.

Preobširno bi bilo vse njegove dela naštet; toliko pa povemo, da je več Čeferinovih malarij z oljnatimi barvami od učenih mož pohvaljenih bilo. Najimnitneje njegovo podobarsko delo bi utegnili biti veličanska podoba Matere Božje „pribežališe grešnikov“ s 17 drugimi podobami pod njenem plajšem na Planinski gori.

Vse te njegove dela slavé mojstra po Krajskem, Teržaškem, Goriškem in v Istri. Dasiravno se ne morejo staviti pod tesno mero ojstre kritike, dije vendar iz njih lepo soglasje estetike in simetrije. In kdor pomisli, da je mojster Čeferin še le v letih v akademijo prišel, v katerih večji del učencov že po svetu vence slave nabera, dalje, da ga je zgolj prirojeno veselje do umetnosti na njeno težavno pot gnalo, in zadnjič, da je bila njegova umetniška delavnost na dve strani razcepljena, bo radovoljno spoznal, da si je mogel mojster marsiktero srago potú z obličja obrisati, preden je dosegel stopnjo, na kateri stoji in na kateri ga smemo s ponosom med boljšimi slovenskimi umetniki imenovati.

Fr. Malavašič.

Iz potne bisage.

Prijazni dopisi do strica Bercka Dragana v Verbovcu.

X. Pismo.

Dragi stric!

Bilo je ravno na veliko Šmarnico, ko sva s prijateljem Miloslavom pot na Gorensko nastopila. Ni še bilo viditi po bližnjih planinah prvih žarov juternega solnca, ko sem že na frančiškanskem tergu stal. Mislil sem, da sem prvi gost, al našel sem že na tergu vse polno prostega ljudstva, možkega in ženskega spola, s serpmi, grabljami, cepci itd. Da hitro zvem, kaj to pomeniti ima, stopim k najbližnjemu in ga vprašam, kamo in po kaj? In tako sem zvedel, da ljudstvo čaka gospodarjev, kateri jih najemajo za poljske dela: za kositev, žetev, mlačev itd. Najeti delavci pogostoma pridejo globoko v Horvatsko, da se tam ljubega kruha zaslužijo. Frančiškanska cerkev je že ob štirih bila napolnjena s pobožnimi vernimi, in pridni sini sv. Frančiška so že zgodaj delili kruh večnega življenja.

V tem pride voz in vsedli smo se, kar nas je bilo na pot namenjenih — s presladkim čutom popotnikov, kateri hočejo nekoliko dni „procul negotiis“ hoditi po lepih zelenih ravninah in med visokimi gorami.

Pot nas je peljala čez Šent-Vid in Smlednik v Šenčur, da tam pozdravimo mladega duhovnika, kateri je na tisti dan prvo sv. mašo bral. Najlepše vreme nas je spremljalo, in ko iz Ljubljane se pripeljamo na lepo široko polje, nas je obsijalo milo juterno solnce s svojimi rumeno-zlatimi žarki. Iz pisanih njiv pa nam je nasproti puhtil sladki prijetni duh visokočislane ajde. Na levo in desno je ta okolica krasna, res neskončno krasna. Proti štajarski meji so sterne kamniške planine, že starim Gerkom poznane pod imenom Karavanke.

Po najvišjih ertih so letale lahke meglice, katerih robove je zlatilo juterno solnce; tu pa tam iz megel je molela plešasta glava, in pod planinami se vzdigujejo, kakor njihovi sinčki manji zeleni griči, na katerih stoji ali kakošna bela cerkvica ali pa kakošen bel gradič. Ako se na levo ozreš, vidiš sopet visoke zelene gore, in med temi se razteguje lepa planjava, nasejana s cerkvami, vasmi in gradmi.

Cesta je gladka in pelje med lepimi vasmi. Hiše so

večidel snažne in po vasih je obilo sadnega drevja nasajenega. Pozna se na vsakem griču pridnost in marljivost tukajšnih prebivavcov, in kruha še bode dalo zemljišče več, ako se bode povsod začelo razumno delati. Res je, da je nekatere strani Gorenskega mila narava nekako menj s svojim blagoslovom obdarila; vendar še Krajncem nebode trebalo se izseljevati v druge dežele, ako bodo ohranili stare kreposti: delavnost, zadovoljnost in zmernost.

Kakor rastlina, ako jo presadiš pod drugo podnebje, ne bode se uplodila, tako tudi človek se na nedomačem zemljišču izrodi. Drug jezik, druga vera, druge navade ga ali popačijo ali pa celó zadušijo; zato si zapomnite Slovenci lepe verstice slavnega nemškega pesnika:

Bleibet im Lande, und nähret euch redlich,
Rücket zusammen und füget euch fein,
Mache nur keiner zu breit sich und schädlich,
So ist das Land nicht für alle zu klein.
Wollet nur selbst euch nicht drängen und reiben,
So ist für Menschen im Land' noch zu bleiben,
Und es wird fließen von Milch und von Wein.

namreč: vino na Dolenskem — mleko pa na Gorenskem.

V bitji slovanske nature leži vlastovitost, da je Slovan zunaj svoje domovine večidel neroden. Prosti Slovan nima potrebne moči, ali kakor Francoz pravi „energie“, izobraženi pa zgubi rad ravnodušnost. Zato ga čerti Nemec in Talijan. Več, ko enkrat sem to doživel na svojih potih. Druga žalostna prikazen še je, da razun Poljaka in Rusa Slovan rad zatajuje narodnost. Poznamo možé slovanske kervi, kateri so doma bili prav rodoljubni, in so imeli blag naroden ponos, zunaj domovine pa so hudi nemškutarji, posebno, če pridejo v kakošno drugo slovansko deželo. Tam se obnašajo radi „intolerant“ in se skazujejo večidel neprijatelje narodnega življenja. Takošno obnašanje dela meržnjo med sorodnimi brati, in ne koristi ne državi ne narodni slavi.

„Pa že si spet na „kathedru“ bodete, dragi stric gondrali, „popisuj rajši lepote okolične; ali ne veš, da, kdor resnico godi, ga z godalom po perstih tolčejo?“ Res je, dragi stric, ali zakaj bi si rane skrivali, ktere so celó našim sosedom znane; iščimo rajši leka, da bratinska sloga bode se okrepila in ojačila. Saj nam je je kervavo treba za dneve obiskovanja božjega. Vendar, dragi stric, ne besedice več o tej zadevi.

Pripeljali smo se hitro do Smlednika. Že leta 1165 je ta grad stal, ker se „Ebaldo von Flednik“ imenuje na turniru vitezov v Friesachu na Koroškem. Ako prav pomnim, je letos slednji žlahtnik Smledniški umrl, in svoji domovini za obče koristne naprave lepo premoženje sporočil. To je lepo in bode častilo blagega moža še mnoge leta. Dnešnji vek se svobodno sme imenovati vek svojeljubja ali „egoizma.“ Velikih mož, kateri bi skerbili za prihodnost, se rodi neskončno malo. Naši bolniki se vračijo v lepih bolnišnicah, ubogi mestjani se prerediti v špitalih in ubožnicah, naši sini se učijo na Dunaji s pomočjo „Knafelnovih“ stipendij; al vse to je sad pretečenih stoletij; sadaj je malokomu mar za blagor domovine. Pobegnili je kerščanska ljubezen iz sere bogatinov, in velikih idej, koristiti domovini še po smerti mnoge leta, se sadajni rod ne ve prilastiti: al kaj je slavnije, kakor spomenike zapušati blagih djanj? Že v življenji povzdiguje človeka misel: glej, tebe bodo blagoslavliali, ko bodo tvoje kosti že v globokem grobu perhnele, lačni, žejni, nagi, slepi, kruljevi. Zato slava zadnjemu žlahtniku Smledniškemu!

Nek učenec rajnega dr. Jak. Zupana mi je rekel, da smled pomenjuje „stražišče, čakovišče“: die Warte. Tako mu je bil rajni prof. Zupan razložil.

Vi ste, dragi stric, rajnega Zupana dobro poznali, in tudi njegova ravno ne vesela osoda vam je znana. Vkljub svojih term je mož bil vreden, da ga Slovenci, posebno pa Krajnci imajo v blagem spominu. Njegova korenita natura